

Do třetice všeho dobrého aneb Kterak české děti v zahraničí ke knížkám přišly

KATEŘINA SCHWACHOVÁ | info@skolarheinmain.de

V roce 2011 jsme v německém Frankfurtu nad Mohanem založili českou školu. Protože jsme si od počátku uvědomovali, že vícejazyčná výchova musí jít ruku v ruce se čtenářstvím, rozhodli jsme se pro naši krajanskou komunitu vytvořit českou dětskou knihovnu.

Výuka v učebnách, jejichž součástí je i krajanská knihovna

A světe, div se! Začalo se dařit, jenže záhy přišlo velké překvapení. Problém paradoxně nebyl nashromáždit více než 4000 titulů, ale zajistit funkční systém výpůjček. Založením knihovny pro nás začala dlouhá a dobrodružná cesta karambolů, hledání a nacházení, naděje a zoufalství... Nakonec jsme přece jen objevili světlo na konci tunelu.

Jak jsme řešili akvizici

Lidé, kteří žijí či žili v zahraničí, jistě potvrdí, že sehnat české dětské knížky tak jednoduché není. Natož v minulosti. V roce 2011 neexistovaly e-shopy, které by jednoduše do zahraničí knížky zaslaly. Navíc chyběly finance na nákup, proto jsme každý rok při návštěvě České republiky navštívili knihkupectví, vybrali něco, co nás i děti

v zahraničí zaujalo, a tak jsme ročně mohli naši knihovničku obohatit o 10–15 titulů.

Hledali jsme i jiné cesty a vyhlásili sbírku mezi krajany. Štěstí se na nás usmálo! Velká část naší současné knihovny pochází právě z těchto darů, ba co více – prostřednictvím kontaktů rodičů se nám podařilo oslovit i dětské knihovny v Česku, které nám zaslaly vyřazené publikace. To bylo radostí! Knihovna naší školy se začala vesele rozrůstat... Ale tato cesta nám sice přinesla do knihovny spoustu knih, nikoliv však kvalitních... Mnoho knížek bylo zastaralých obsahem, v salátovém vydání nebo pro dětskou duši jednoduše nepoužitelných. Třídění ve spojitosti se zajištěním provozu školky a školy bylo personálně i časově náročné.

Přemýšleli jsme nad další cestou. A protože je Frankfurt nad Mohanem nádherné místo k žití právě i proto, že se tady koná největší mezinárodní knižní festival Buchmesse, začali jsme cíleně kontaktovat vystavovatele, potažmo české vydavatele. Každoročně jsme si tak po dobu pěti let po ukončení veletrhu odváželi několik banánových krabic nejnovějších publikací. Win-win situace pro všechny! Vystavovatelům jsme ušetřili náklady na odvoz knih domů a my jsme získali nejnovější publikace. Zpětně moc děkujeme například společnosti Svět knihy, Svazu českých knihkupců a nakladatelů, společnosti MAFRA nebo SLOVART.

Po pěti letech však došlo ke změně: vystavovatelé nesměli knihy návštěvníkům veletrhu prodávat ani darovat. Přišli jsme tak o zásadní akviziční zdroj. Aktuálně tedy knihovnu obnovujeme jen z vlastních zdrojů či finančních darů podle toho, kolik peněz se nám podaří našetřit.

Katalogizace a uložení knih

S narůstajícím počtem knih nastaly další problémy. Jak mít o knihách přehled? S jakým systémem pracovat? Jak vést katalogizaci? Do roku 2020 nebylo tolik dostupných aplikací, které by nám vyhovovaly, proto jsme zvolili co nejjednodušší cestu. Tituly jsme si v excelové tabulce seřadili podle abecedy. Stejně seřazení i v reálu však kvůli neustálému nedostatku místa možné nebylo. Každý člověk z našeho týmu měl část knih u sebe. Elektronický systém nám pomohl vytvořit a udržet si přehled o stavu, jenže nijak nám nepomáhal s výpůjčkami.

Do toho nastaly mnohem zásadnější problémy logistického a organizačního rázu. Čím více knížek, tím více jsme museli řešit, kam s nimi a jak je vůbec k dětem dostaneme. Sobotní školy většinou učí v pronajatých prostorách, kde nemají k dispozici žádný sklad. Takže jsme excelovou tabulku poskytli rodičům a čekali na objednávky mailem. No, to byla velká divočina. V našem domě jsem ve sklepě vyhradila jednu místnost, nakoupili jsme 16 kovových regálů, tam jsem knížky uložila. Každý nový mail znamenal objednané knihy vytáhnout z regálů, naložit do tašek, popsat je jmény, v sobotu ráno v šest vše naložit do auta a odvézt do školy. Stejně to bylo s vracením knih... A tak pořád dokola. Časem se nám podařilo pronajmout si jednu místnost v garážových prostorách budovy, kde jsme učili. Tam jsme byli asi dva roky, takže jsme objednané knížky už vozili 'jen ze sklepa'. A pak nastala doba covidová.

Ta nám paradoxně pomohla. Město Frankfurt v roce 2020 ze zdravotních důvodů zřizovatelům zakázalo pronajímat prostory třetím subjektům. Ocitli jsme se v situaci, kdy hrozilo, že zavřeme školu, protože nebudeme mít kde učit. Deset let práce by přišlo vniveč. S velikými pochybnostmi, ale možná s mnohem větší odvahou jsme si řekli, že si zkusíme pronajmout něco jen pro sebe. A podařilo se, vzpomíná Markéta Ševčík, která v české škole učí nejmenší děti. V říjnu jsme se přestěhovali do nových prostor, pokračuje, museli jsme vybavit učebny nejen stoly, židlemi, tabulemi, ale rovnou jsme nakoupili i regály na knihy. Poprvé jsme jako učitelé zažili situaci, že když učíme a potřebujeme dětem něco o nějakém tématu říct, sáhneme jednoduše do regálu a knížka tam bude. Odpadlo zdlouhavé plánování a improvizace, jenže klín jsme vyřešili dalším klímem.

Stěhování

Ta doba byla v mnohém skvělá a v mnohém šílená. Na stěhování celé školy i knihovny jsme měli jen podzimní prázdniny, dobrovolně se na všem podílelo více než deset lidí. Knížky jsme svázeli ze všech možných míst, většinou sklepů našich učitelů, ale hlavně jsme pořád řešili způsob, jak knihy v prostorách uložit. Tehdy nám pomohla jedna velmi ochotná rodina – maminka, která měla zkušenosti z knihovnictví, a tatínek,

který pracoval v IT. Přepřel excelovou tabulku, knihy pečlivě popsal, obalil a do regálů seřadil abecedně, abychom přehled neměli jen elektronicky, ale také fyzicky. Po vzoru velkých knihoven v České republice jsme do každé knižky vytiskli katalogový lístek a děti dostaly čtenářské průkazy. Knihy se nadále půjčovaly formou objednávek mailem z tabulky, vše se zapisovalo do průkazů, vypůjčené tituly se vracely do předem připravené krabice.

Narostla nám práce, ale hlavně vyvstaly nové problémy. Představte si to prakticky. V sobotu ráno v 8:30 děti přicházejí na výuku, učíme do 14:30. Vyučujeme přes 70 dětí ve věku 18 měsíců až 15 let v šesti učebnách, kde jsou knihy sice abecedně, ale prostě v různých místnostech uloženy, a přesně v těchto učebnách se žáci postupně podle věku a skupin střídají. Pokud končí výuka v jedné skupině, není reálné, aby rodiče s čekajícími žáky rušili výuku v jiné místnosti a volně si dohledávali knížky.

Stejně tak se ukázalo, že protože jsou knihy jednoduše dostupné přímo ve třídách, žáci si je chtěli půjčit ihned. Tady by zaplesalo každé srdce pedagoga, jenže ne knihovníka. Knihy nám začaly mizet z políček a záhadně se zase objevovat. V lepším případě žák alespoň oznámil vypůjčku učiteli, ten si knížku zapsal do notýsku, ale pod tíhou dalších učitelských povinností se informace o vypůjčce ke správě knihovny vůbec nedostala. Druhý zájemce si však tutéž knihu objednal online a ta najednou v regálu nebyla. Do toho se nám občas do naší vratné krabice vrátila nějaká kniha navíc... nebo vůbec ne... nebo se knížky k vrácení objevily například na lavici u vchodu. Prostě chaos!

Výsledek? Vypůjčky mailem se staly náročnější a dosavadní online systém přestal úplně fungovat. I když nám s knihami začali vypomáhat stážisté, neměli jsme šanci si udržet přehled. Začali jsme si rychle uvědomovat, že takhle to dál nejde a že si budeme muset najít nějakou úplně jinou, novou cestu. *Vstoupili jsme tedy do další a zatím naší poslední fáze, směje se Kateřina Roták, další kolegyně a nyní hlavní aktérka naší krajské knihovny. Uvědomili jsme si, že klasický způsob vedení knihovny u nás prostě nikdy fungovat nebude a že si musíme vytvořit vlastní hybrid. Systém, který se bude spravovat „skoro“ sám, kdy nás nebude*

trápit, že si knihu zapůjčí přímo rodič se svým dítětem. A ten nebude muset po chodbách běhat a hledat učitele, kterému by to oznámil. Systém, který nezatíží naše učitele ani nás.

Nový přístup

Po zkušenosti z předchozích let jsme se na to tedy vydali sofistikovaněji. Věděli jsme, že první věc, kterou musíme udělat, je pozorovat. Půl roku jsme zjišťovali, jak cesta vypůjčky nejlépe funguje, a došlo nám, že například abecední řazení knih je nefunkční. Stejně tak jsme se začali poohlížet po možných elektronických řešeních, které by nás nezruinovaly. A našli jsme.

Prvním krokem, který jsme ale měli podniknout už dávno, bylo, že jsme všechny knihy vytáhli z regálů a procházeli titul po titulu. Tím se nám podařilo vyřadit knihy, které si za poslední roky nikdo nepůjčil. Překvapením bylo, že se nám tak knihovna pořádně „provětrala“, protože jsme minimálně čtvrtinu titulů darovali. Druhým krokem byl jiný systém řazení v prostorách s ohledem na věkové skupiny a zájmy. Aktuálně máme osm různých kategorií: například kategorii encyklopedií, komiksů, knihy prvního čtení, leporel, část pro dospělé aj. Každá kategorie dostala barevný puntík, který knihy od sebe odlišuje i vizuálně.

Za třetí jsme oslovili mezinárodní společnost Salesforce, která nám (jako neziskové organizaci) poskytla zdarma databázový systém. Ten jsme si nejdříve představili na vlastní vypůjční systém a pak jsme tam převedli všechna data z excelové tabulky. Dosavadní knihovní systém jsme obrátili, protože nyní pro nás není klíčový autor a název knihy, ale číslo knížky. Ve čtvrtém kroku jsme všechny knihy podle systému fyzicky očíslovali a oblepili barevnými puntíky. Pátý úkol byl asi nejjednodušší. Pořídili jsme větší skříňku na kolečkách, která je uzamykatelná a u které jsme vyřezali podélnou díru na vrácení knih.

Tento systém nám začal konečně fungovat! Dítě si vypůjčí knížku, na libovolný papírek zapíše číslo knihy a svoje jméno a hodí to do schránky. Stážisté schránku jednou týdně hromadně vyberou, údaje přenesou do aplikace, která následně automaticky odešle emailem potvrzení o vypůjčce. Při navrácení dítě jen knihu vhodí do skříňky a my ji uložíme do příslušného regálu.

Tým nevládní neziskové organizace centrum gUG (haftungsbeschränkt)

času. Jelikož je knihovna součástí naší komunity, každý žák, rodič i učitel nese zodpovědnost za to, jak a zda nám to tady bude fungovat. My nyní můžeme ušetřený čas věnovat především hledání knih nových, abychom volné místo v regálech naplnili dalšími zajímavými tituly.

V naší situaci se asi nejvíce potvrdilo, že trpělivost růže přináší.

Hotovo. Nic nemusíme řadit abecedně, barevně, funguje spontánní vypůjčka i navrácení a zbavili jsme se vyřizování mailů a chystání individuálních balíčků s objednanými knížkami.

Za celým projektem stojí naše kolegyně, paní učitelka Kateřina Roták, která právě pozorování a reorganizaci věnovala nejvíce času. Navíc umí pracovat s aplikací Salesforce, kterou přizpůsobila našim potřebám. Takže nám nyní jede všechno jako po másle. Knížky se nám už neztrácejí, vracejí se v termínu a zpětně jsme zjistili, že správě knihovny teď věnujeme minimum

Každý nezdar nás nějak posunul, poučili jsme se a pořad jsme hledali nové a nové cesty. Nyní už nemáme knihovničku, ale pořádně velkou knihovnu. Je jasné, že u nás nejde o žádný závratně nový a objevný přístup. Jen jsme si vzali něco z různých způsobů vedení knihoven a něco jsme zase jinde osekali, aby nakonec každíčký krok vyhovoval naší specifické situaci. Jsou věci, které si z finančních důvodů nemůžeme (a vlastně ani nechceme) dovolit. Raději knihu! ■

Foto: nevládní nezisková organizace centrum gUG

Co pro vás připravujeme...

- **Státní podpora rozvoje knihoven (výsledky výzvy Malá kulturní a kreativní centra)**
- **Šetření čtenářských dovedností dětí v ČR**
- **Periodika na území dnešní ČR:**
  - deník *Tribuna*
  - **táborská periodika 19. století**
- **Spolupráce MěK Chodov se stacionářem Mateřidouška**
- **Příloha:**
  - **Děckaři děckařům – Bilderbuchy pro nejmenší**
  - **Knihovny a longevity**
- **Konference: Bookstart, Kniha 21. století**
- **Medailonky nadějných: Radek Haňka**
- **Krajské knihovny – Schola Bohemica: setkání s pohádkou a další materiály.**

Věříme, že zůstanete našimi čtenáři a předplatiteli!